

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Spraw Społecznych

KSS.411.7.2.2026

Mateusz Balcerowicz
Prezes Państwowego
Gospodarstwa Wodnego Wody
Polskie

Państwowe Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie
Krajowy Zarząd Gospodarki
Wodnej
ul. Tytusa Chałubińskiego 8
00-613 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/25/507 – Działania wybranych podmiotów publicznych w związku z powodzią w dorzeczu Odry we wrześniu 2024 r. oraz pomocą poszkodowanym tym zdarzeniem

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Spraw Społecznych

ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

tel. +48 22 444 56 87, kss@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, ul. Tytusa Chałubińskiego 8, 00-613 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mateusz Balcerowicz, Prezes od 8 lipca 2025 r. W kontrolowanym okresie funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Joanna Kopczyńska od 11 stycznia 2024 r. do 7 lipca 2025 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania związane z identyfikowaniem możliwości wystąpienia powodzi w dorzeczu Odry we wrześniu 2024 r. oraz reagowaniem na powódź. 2. Działania związane z pomocą finansową i rzeczową poszkodowanym powodzią.
Okres objęty kontrolą	Lata 2024-2025 (do zakończenia kontroli ¹), z uwzględnieniem faktów i dowodów sprzed tego okresu mających znaczenie dla badanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Spraw Społecznych
Kontrolerzy	1. Marcel Knyżewski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do kontroli nr KST/23/2025 z dnia 14 maja 2025 r. 2. Jakub Wolff, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienia do kontroli nr KST/24/2025 z 14 maja 2025 r.

(akta kontroli str. 1-8)

¹ Data zakończenia czynności kontrolnych – 12 grudnia 2025 r.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623 ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W trakcie powodzi z września 2024 r. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie⁴ Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej⁵ nierzetelnie dokumentowało swoje działania. W związku z powyższym szczegółowe odtworzenie czynności podejmowanych w jej trakcie było utrudnione. W czasie powodzi zaniechano prowadzenia dzienników dyżurów, a po ich zakończeniu nie sporządzano raportów z ich pełnienia. Dodatkowo w KZGW nie udokumentowano wprowadzenia trybu pracy alarmowego i powodziowego, jednak z wyjaśnień wynika, że tryb powodziowy wprowadzono 16 września 2024 r., tj. 3 dni po faktycznym rozpoczęciu powodzi⁶.

PGW WP nieskutecznie nadzorowało działania Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej⁷ w zakresie uzyskiwania pozwoleń wodno-prawnych i aktualizowania instrukcji gospodarowania wodą. PGW WP w sposób niewystarczający wykonywało prace wynikające z zaleceń pokontrolnych dla budowli hydrotechnicznych, również tych mających negatywny wpływ na ich stan bezpieczeństwa, a także z opóźnieniami realizowało nowe inwestycje. Było to podyktowane w znacznej mierze ograniczonymi środkami finansowymi.

Zgodnie z wymogiem art. 330 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne⁸, PGW WP powinno prowadzić System Informacyjny Gospodarowania Wodami⁹ dla obszaru całego państwa. W Systemie tym nie ujęto jednak wszystkich budowli piętrzących wodę oraz informacji o stanie technicznym i oceny bezpieczeństwa tych budowli, co NIK ocenia jako nierzetelne, gdyż informacje o budowlach piętrzących wodę oraz ich stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa, są istotne w przypadkach wystąpienia powodzi. Ustawa Prawo wodne w art. 189 wskazywało, także Państwową Służbę do spraw Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących¹⁰ działający w ramach IMGW, jako podmiot odpowiedzialny za przechowywanie tych danych oraz publikowanie corocznego raportu podsumowującego. Z danych zgromadzonych przez PSBBP wynika, że w Polsce było przynajmniej 527 zespołów budowli hydrotechnicznych¹¹, dla których PSBBP nie posiadało oceny, ponieważ właściciele budowli nie wywiązywali się z ich ustawowych obowiązków. A zgodnie z art. 251b ustawy Prawo Wodne za przestrzeganie zapisów ustawy odpowiada PGW WP w ramach działań Inspekcji Wodnej

Powyższe oznacza, że w skali kraju w okresie objętym kontrolą nie było kompletnej ewidencji wszystkich budowli piętrzących wodę wraz z aktualną oceną ich bezpieczeństwa i stanu technicznego. Zdaniem NIK może to

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej także: PGW WP

⁵ Dalej także: KZGW

⁶ Początkowa data powodzi za raportem stanowiącym załącznik nr 7 do Raportu z przeglądu i aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego w 3 cyklu planistycznym.

⁷ Dalej także: RZGW

⁸ Dz. U.2025.960. Dalej także ustawa Prawo Wodne.

⁹ Dalej także: SIGW

¹⁰ Dalej także: PSBBP

¹¹ Zgodnie z „Raportem o stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce według stanu na dzień 31.12.2024 r.” opracowanym przez Państwową Służbę do Spraw Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących

niekorzystnie wpływać na przeciwdziałanie wystąpieniu powodzi, w tym koordynację zadań w sytuacji wystąpienia powodzi.

Pion Ochrony Przed Powodzią i Suszą KZGW nie zajmował się prognozowaniem przejścia fali powodziowej chociaż był zobligowany do tego poprzez postanowienia Regulaminu organizacyjnego PGW WP oraz nie prowadził prognoz związanych z odpływami ze zbiorników retencyjnych i suchych. KZGW nie wypracowało ogólnych, systemowych zasad dotyczących przekazywania informacji o prognozowanych odpływach ze zbiorników do jednostek zewnętrznych, co mogłoby pomóc w prognozowaniu sytuacji hydrologicznej.

Działania związane z pomocą finansową i rzeczową dla powodzian nie mieściły się w kompetencjach PGW WP KZGW. Zgłaszane do PGW WP roszczenia od osób poszkodowanych w wyniku powodzi były oddalane przez firmy ubezpieczeniowe, w których PGW WP posiadało polisę, ze względu na brak przypisania odpowiedzialności PGW WP za szkody wywołane powodzią. Natomiast PGW WP aktywnie uczestniczyło w usuwaniu skutków powodzi poprzez udrożnienie koryt rzek, wykonywanie napraw i inwestycji w infrastrukturze przeciwpowodziowej. W roku 2024 na ten cel wydatkowało 74 525 868,57 zł, a w roku 2025 kwotę 300 127 975,00 zł. Łączne potrzeby na lata 2025 - 2030 w tym zakresie zostały oszacowane na kwotę 1 466 400 000,00 zł.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania związane z identyfikowaniem możliwości wystąpienia powodzi w dorzeczu Odry we wrześniu 2024 r. oraz reagowaniem na powódź.

Opis stanu faktycznego

PGW WP działało na podstawie przepisów Prawa wodnego oraz statutu nadanego rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2017 r.¹³. Wody Polskie były państwową osobą prawną, w skład której wchodziły następujące jednostki organizacyjne:

- Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej;
- Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej;
- Zarząd Zlewni¹⁴;
- Nadzór Wodny¹⁵.

W PGW WP funkcjonowało pięć pionów organizacyjnych: Pion Usług Wodnych, Pion Zarządzania Środowiskiem Wodnym, Pion Ekonomiczny, Pion Ochrony Przed Powodzią i Suszą oraz Pion Organizacyjny.

Do zadań realizowanych przez Pion Ochrony Przed Powodzią należało m.in.: prowadzenie analiz w zakresie utrzymania wód i urządzeń wodnych, w tym przygotowywanie planów utrzymania wód; nadzór nad monitoringiem sytuacji

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Dz.U. z 2019 r. poz. 1699

¹⁴ Dalej także: ZZ

¹⁵ Dalej także: NW

hydrologiczno-meteorologicznej; współpraca w działaniach w sytuacjach kryzysowych związanych z zarządzaniem ryzykiem powodziowym.

W skład ww. pionu wchodził m.in. Departament Ochrony Przed Powodzią i Suszą, w którym funkcjonowało Centrum Operacyjne Ochrony Przeciwpowodziowej¹⁶, którego zadania obejmowały m.in.:

- monitoring bieżącej sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej;
- opracowywanie i udostępnianie informacji w ramach pionu dla administracji rządowej i samorządowej, w szczególności dla ministerstwa właściwego ds. gospodarki wodnej i Rządowego Centrum Bezpieczeństwa¹⁷;
- pełnienie dyżurów w okresie zagrożenia powodziowego i powodzi;
- nadzór i koordynację działań PGW WP w sytuacjach kryzysowych, związanych z zagrożeniem powodziowym w skali kraju oraz współpracę z innymi jednostkami organizacyjnymi Wód Polskich w zakresie zarządzania kryzysowego dotyczącego bezpieczeństwa powodziowego.

Działalność COOP była uwzględniona w Strukturze oraz Regulaminie Organizacyjnym PGW WP. Funkcjonowało jedno COOP w KZGW¹⁸ oraz 11 w RZGW. Centra wchodziły w skład komórek organizacyjnych Pionu Ochrony Przed Powodzią i Suszą. W COOP w KZGW we wrześniu 2024 r. zatrudnionych było 5 osób (w tym kierownik). Według wyjaśnień byłej prezes PGW WP – w przypadku zaistnienia konieczności prowadzenia dyżurów powodziowych 24h/dobę, dyżury wzmacniane były pozostałymi pracownikami Departamentu Ochrony Przed Powodzią i Suszą.

(akta kontroli str. 9-22, płyta CD)

Była Prezes Wód Polskich wyjaśniła, że „Centrum oprócz telefonii stacjonarnej posiada 3 telefony komórkowe oraz wyposażone jest w stanowiska komputerowe z laptopami. Pracownicy KPC są wyposażeni w laptopy ze stacją dokującą, co umożliwia pracę zarówno w siedzibie, jak i poza nią. Dostęp do serwisów internetowych z danymi hydrologicznymi oraz meteorologicznymi należącymi do IMGW-PIB jest realizowany w oparciu o strony z logowaniem (dla użytkowników posiadających konta) oraz otwarte dane. Komputery pozwalają na połączenie z dyskami sieciowymi w siedzibie KZGW oraz pozwalają na publikację danych na stronie www, posiadają pełen pakiet z dostępem do MS Outlook, oprogramowania GIS”.

(akta kontroli str. 9-22)

Do zadań Pionu Organizacyjnego należała m.in. koordynacja i realizacja zadań obronnych, bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego. W ramach pionu funkcjonował Departament Organizacyjny, w skład którego wchodzi m.in. Wydział Monitorowania Zagrożeń, który pracował w trybie całodobowym, odbierał zgłoszenia poza normalnymi godzinami pracy pracowników w KZGW. Pion Organizacyjny wykonywał zadania związane m.in. z:

¹⁶ Dalej także: COOP lub Centrum

¹⁷ Dalej także: RCB

¹⁸ Dalej także: KPC

- bieżącą wymianą informacji o zagrożeniach w obszarze właściwości PGW WP z administracją rządową i samorządową, w szczególności ministerstwem właściwym ds. gospodarki wodnej, RCB, Wojewódzkimi Centrami Zarządzania Kryzysowego oraz RZGW;
- opracowywaniem i dystrybucją codziennych zbiorczych raportów, w czasie występowania sytuacji kryzysowych, według określonego systemu raportowania;
- niezwłocznym przekazywaniem informacji o występującym zagrożeniu właściwym merytorycznie komórkom organizacyjnym KZGW oraz współpracą z innymi podmiotami wykonującymi zadania z zakresu zarządzania kryzysowego.

(akta kontroli str. 9-22, płyta CD)

Procedury dotyczące identyfikacji zagrożeń hydrologicznych regulowało Zarządzenie nr 48/2019 Prezesa PGW WP z dnia 4 września 2019 r. w sprawie utworzenia i funkcjonowania procedury w Centrach Operacyjnych Ochrony Przeciwpowodziowej na czas zagrożenia powodziowego¹⁹.

Zgodnie z Procedurą KPC na czas zagrożenia powodziowego w zależności od stanu zagrożenia powodziowego funkcjonowanie Centrów dzieliło się na m.in.: podwyższonej gotowości, alarmowy i powodziowy.

W trybie podwyższonej gotowości zarządzenie nr 48/2019 przewidywało m.in.:

- wzmożone monitorowanie sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej,
- przygotowywanie i przekazywanie zainteresowanym, w dni robocze, co najmniej jednorazowego komunikatu/raportu o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w tym o zjawiskach lodowych,
- gromadzenie informacji ze zbiorników o istotnym znaczeniu przeciwpowodziowym,
- przyjmowanie informacji o zdarzeniach losowych na ciekach lub zbiornikach i przekazywanie tej informacji właściwym jednostkom i instytucjom,
- nawiązanie kontaktu z osobami wyznaczonymi do prowadzenia spraw powodziowych w ZZ,
- inne działania zgodnie z właściwością.

W trybie alarmowym:

- monitorowanie sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w trybie ciągłym,
- przekazywanie informacji o rozwoju sytuacji bezpośrednio dyrektorom RZGW oraz dyrektorowi KP poprzez Centrum w KZGW,
- utrzymywanie kontaktu z osobami wyznaczonymi do prowadzenia spraw powodziowych w ZZ,
- utrzymywanie kontaktu z wojewódzkimi centrami zarządzania kryzysowego, z instytucjami i służbami ratowniczymi, a także udział w posiedzeniach zespołów kryzysowych,

¹⁹ Dalej także: Procedura KPC lub Zarządzenie nr 48/2019

- przygotowywanie i przekazywanie zainteresowanym, komunikatów/raportów o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej, w tym o zjawiskach lodowych, z częstotliwością odpowiadającej stopniowi zagrożenia (co najmniej dwóch na dobę),
- zbieranie informacji o przebiegu sytuacji w przypadku przekroczenia stanu alarmowego, wykonywanej przez zespół operacyjny ochrony przeciwpowodziowej w ZZ wraz z zaproszonymi uczestnikami służb oraz instytucji (wg Załącznika nr 1) i przesłanie tych informacji do Centrum KZGW,- inne działania zgodnie z właściwością.

Zarządzenie nr 48/2019 dawało możliwość uruchomienia dyżuru powodziowego, który powinien zostać wprowadzony pisemnie przez właściwego dyrektora RZGW (dot. RZGW) oraz lub Prezesa/dyrektora KP.

W trybie powodziowym zarządzenie nr 48/2019 przewidywało:

- monitorowanie sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w trybie ciągłym,
- przekazywanie informacji o rozwoju sytuacji bezpośrednio dyrektorom RZGW poprzez Centrum RZGW oraz dyrektorowi KP poprzez Centrum w KZGW,
- utrzymywanie kontaktu z osobami wyznaczonymi do prowadzenia spraw powodziowych w ZZ, w tym pozyskanie informacji o rozwoju sytuacji w terenie, podjętych działaniach przez ZZ oraz NW, awariach urządzeń wodnych oraz innych istotnych informacji mających wpływ na prowadzenie akcji przeciwpowodziowej
- utrzymywanie kontaktu z wojewódzkimi centrami zarządzania kryzysowego, z instytucjami i służbami ratowniczymi, a także udział w posiedzeniach zespołów kryzysowych,
- przygotowywanie i przekazywanie zainteresowanym, komunikatów/raportów o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w tym o zjawiskach lodowych, z częstotliwością odpowiadającej stopniowi zagrożenia (co najmniej trzech na dobę),
- inne działania zgodnie z właściwością.

W trybie powodziowym, zgodnie z Zarządzeniem, dyżur powodziowy powinien zostać uruchomiony obligatoryjnie i być prowadzony całodobowo w siedzibie danej jednostki Wód Polskich.

(akta kontroli str. 218-230)

Była Prezes WP wyjaśniła, że „z uwagi na spodziewane wezbranie od dnia 10 września 2024 r. zostały zintensyfikowane działania w Departamencie Ochrony przed Powodzią i Suszą (...) oraz podległym Dyrektorowi KPC. Do wszystkich Dyrektorów Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej (...) skierowano pismo Zastępcy Prezesa Wód Polskich ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą z dnia 11 września 2024 r., znak: KPC.622.26.2024, dotyczące przygotowania do wezbrania. Polecenia pracy Dyrektora Departamentu Ochrony Przed Powodzią i Suszą dla pracowników KPC zostały wydane w dniu 13 września 2024 r. oraz na czas weekendu 14-15 września 2024 r. Dyżur był prowadzony w formule hybrydowej:

- od dnia 12 września 2024 r. KPC pracowało w trybie 1 - podwyższonej gotowości;
- w dniach 13-15 września 2024 r. KPC pracowało w trybie 2 - alarmowym;
- od dnia 16 września 2024 r. pracownicy KPC pełnili dyżur całodobowo w siedzibie zgodnie z trybem pracy 3 - powodziowym.

Ponadto od dnia 16 września 2024 r. postanowieniem Zastępcy Prezesa Wód Polskich ds. Ochrony Przed Powodzią i Suszą podczas codziennej odprawy z Dyrektorami RZGW, oddelegowano Zastępców Dyrektorów RZGW ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą do wsparcia KPC do prowadzenia dyżurów. W dyżurze brali udział Zastępcy Dyrektorów RZGW ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą z RZGW w: Białymstoku, Bydgoszczy, Lublinie, Rzeszowie”.

(akta kontroli str. 23-42)

Zgodnie z pkt 9 i pkt 11 Procedury KPC Dyrektor Departamentu Ochrony Przed Powodzią i Suszą wydawał polecenia pracy w trybie godzin nadliczbowych. Była Prezes WP wyjaśniła, że: „jednocześnie informuję, że podstawę pracowników dyżurujących w Centrum stanowiła obsada kadrowa Centrum Operacyjnego Ochrony Przeciwpowodziowej, bezpośrednie wsparcie dyżurujących przygotowujących „Informacje o aktualnej sytuacji” w Centrum w KZGW stanowili pozostali pracownicy Departamentu Ochrony przed Powodzią i Suszą. Wybór dyżurnych niebędących etatowymi pracownikami Centrum był przygotowywany co tydzień uwzględniając aktualne możliwości i obecność pracowników. Dyżury były kontynuowane do dnia 4 października 2024 r., w tym czasie zapewniona była obsada kadrowa do prowadzenia dyżurów powodziowych w Departamencie Ochrony Przed Powodzią i Suszą. Z uwagi na skalę powodzi i czas prowadzonych działań Zarządzeniem nr 42/2024 Prezesa Wód Polskich z dnia 19 września 2024 r. w sprawie wprowadzenia całodobowych dyżurów pełnionych przez pracowników Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w Państwowym Gospodarstwie Wodnym Wody Polskie w związku z wystąpieniem powodzi w południowo-zachodniej Polsce²⁰ oraz Zarządzeniem nr 45/2024 Prezesa Wód Polskich z dnia 27 września 2024 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wprowadzenia całodobowych dyżurów pełnionych przez pracowników Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w Państwowym Gospodarstwie Wodnym Wody Polskie w związku z wystąpieniem powodzi w południowo-zachodniej Polsce²¹ nałożono obowiązek dyżurowania dla pozostałych pracowników w KZGW”.

(Akta kontroli str.23-42,77-82, płyta CD)

Według wyjaśnień byłej Prezes PGW WP: „z uwagi na przewidywane przez IMGW-PIB prognozy pogody oraz możliwość utworzenia się wezbrania od dnia 10 września 2024 r. KPC rozpoczęło przygotowanie pisma Zastępcy Prezesa ds. Ochrony Przed Powodzią i Suszą do RZGW w sprawie podjęcia działań w RZGW i podległych im jednostkach. Następnie w dniu 11 września 2024 r. skierowano do Dyrektorów RZGW pismo Zastępcy Prezesa ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą, znak: KPC.622.26.2024 dotyczące przygotowania do wezbrania. Ponadto, w dniu 11 września 2024 r. o godzinie 16:30 z adresu Sekretariatu

²⁰ Dalej: Rozporządzenie nr 42 ws. dyżurów.

²¹ Dalej: zarządzenie nr 45 ws. zmiany dyżurów.

Zastępcy Prezesa ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą zostało przesłane zaproszenie dla Zastępców Dyrektorów RZGW ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą na spotkanie w dniu 12 września 2024 r. o godzinie 15:00 na temat sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej i przygotowania do przejścia fali wezbraniowej.

Od dnia 12 września 2024 r. były organizowane posiedzenia i spotkania, w których brali udział przedstawiciele Wód Polskich. Dodatkowo, informacje nt. obserwowanej w terenie sytuacji, pracy obiektów hydrotechnicznych i urządzeń wodnych były przekazywane zgodnie ze strukturą, tj. od pracowników terenowych - Zespołów Wsparcia Technicznego, Nadzorów Wodnych, Obiektów hydrotechnicznych do Zarządów Zlewni, które przekazują do terytorialnie właściwego Centrum w RZGW. Centrum w RZGW przekazuje informację do Centrum w KZGW drogą mailową ew. telefoniczną. Ponadto zwiększona została liczba wydawanych dziennie „Informacji o aktualnej sytuacji”.

(akta kontroli str. 9-22)

Według wyjaśnień byłej Prezes PGW WP, od dnia 11 września 2024 r. zintensyfikowane zostały działania w Departamencie KP oraz podległym KPC, do pełnienia dyżurów powodziowych. W dniu 13 września 2024 r. pracownikom Centrum (KPC) polecona została praca w godzinach nadliczbowych w dniach 14-15 września 2024 r. Od dnia 16 września 2024 r. tryb pracy w KPC został zmieniony na tryb 24h i był kontynuowany do dnia 4 października 2024 r. W całym omawianym czasie Kierownictwo Wód Polskich, również przebywało na dyżurach w siedzibie KZGW oraz RZGW we Wrocławiu.

Odnosnie wprowadzenia zarządzenia nr 42 ws. dyżurów oraz zarządzenie nr 45 ws. zmiany dyżurów 8 i 16 dni od pierwszych informacji dotyczących możliwości wystąpienia powodzi, 6 i 14 dni po jej wystąpieniu, Prezes PGW WP wyjaśnił, że: „Odnosnie do Zarządzenia nr 42/2024 Prezesa Wód Polskich z dnia 19 września 2024 r. w sprawie wprowadzenia całodobowych dyżurów pełnionych przez pracowników Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w Państwowym Gospodarstwie Wodnym Wody Polskie w związku z wystąpieniem powodzi w południowo-zachodniej Polsce informuję, że:

1. Informacja o przygotowaniu ww. Zarządzenia i jego wprowadzeniu została przekazana do realizacji w dniu 16 września 2024 r.
2. Informacja o wynikającym z zarządzenia wprowadzeniu całodobowych dyżurów pełnionych przez pracowników Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w Państwowym Gospodarstwie Wodnym Wody Polskie (...) została przekazana w dniu 16 września 2024 r. kierującym komórkami organizacyjnymi podczas posiedzenia kierownictwa – dlatego też obowiązywanie ww. Zarządzenia stosownie od jego treści oznaczono od dnia 16 września 2024 r.
3. Tytuł Zarządzenia wskazuje, że dotyczy ono pracowników Wód Polskich KZGW, jednakże od dnia jego obowiązywania Zarządzenie to praktycznie i formalnie zmieniało tryb pracy w Departamentach innych niż Departament Ochrony przed Powodzią i Suszą (...), który od dnia 11 września 2024 r. pracował w trybie wzmożonego monitorowania sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej (zdalnym), w trybie 2 – alarmowym (zdalnym) od dnia 14 września 2024 r., w trybie powodziowym (stacjonarnym) od dnia 16 września 2024 r.

4. Ze względu na obowiązujący od dnia 11 września 2024 r. w KP tryb wzmożonego monitorowania sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej należy wskazać, że w terminie do dnia 16 września 2024 r., tj. wprowadzenia ww. Zarządzenia, realizacja zadań oraz monitoring zagrożeń w związku z sytuacją hydrologiczno-meteorologiczną nie były zagrożone ze względu na dyżury pracowników KP. Niezależnie od powyższego, ze względu na prognozy sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej, w dniu 11 września 2024 r. wszystkie Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej Wód Polskich zostały zobligowane do monitorowania sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej na administrowanym obszarze, a przypadku utrzymania się niekorzystnych prognoz pełnienia dyżurów. Tym samym poczynwszy od dnia 11 września 2024 r. Centra Operacyjne Ochrony Przeciwpowodziowej (...) w trybie ciągłym prowadziły monitoring zagrożenia powodziowego, realizując tym samym swoje zadania. Wobec powyższego jedynie w aspekcie formalnym można zgodzić się z hipotezą o wprowadzeniu ww. zarządzenia oraz zmieniającego je zarządzenia z dnia 27 września 2024 r. odpowiednio „8 i 16 dni od pierwszych informacji dotyczących możliwości wystąpienia powodzi, 6 i 14 dni po jej wystąpieniu, albowiem z chwilą powzięcia informacji o możliwości wystąpienia zagrożenia powodziowego COOP w trybie ciągłym realizowały zadania wynikające z możliwości wystąpienia zagrożenia powodziowego”.

(akta kontroli str. 97-111)

Zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 188 ustawy Prawo wodne, Wody Polskie powinny utrzymywać obiekty hydrotechniczne w należytym stanie. Corocznie powinno się wykonywać wiosenne i jesienne przeglądy urządzeń wodnych, mające na celu sprawdzenie ich funkcjonowania oraz ewentualnie określenie niezbędnego zakresu prac utrzymaniowych. Ponadto, wszelkie obiekty hydrotechniczne należące do Wód Polskich podlegają, zgodnie z ustawą Prawo budowlane obowiązkowym okresowym kontrolom stanu technicznego.

Okresowe kontrole stanu technicznego (wynikające z ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. ustawy Prawo Budowlane²²) wykonywane są:

- co najmniej raz w roku – sprawdzenie stanu technicznego;
- co najmniej raz na 5 lat – sprawdzenie stanu technicznego i przydatności do użytkowania;
- każdorazowo – kontrola bezpiecznego użytkowania obiektu w przypadku wystąpienia okoliczności czynników zewnętrznych oddziałujących na obiekt, związanych z działaniem człowieka lub sił natury, takich jak: wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, osuwiska ziemi, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, pożary lub powódzie, w wyniku których następuje uszkodzenie obiektu lub bezpośrednie zagrożenie takim uszkodzeniem, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska.

²² Dz.U.2025.418. Dalej także: Prawo Budowlane

Dodatkowo ustawa Prawo wodne zgodnie z art. 189 ust. 4 nakłada na właściciela budowli piętrzącej o piętrzeniu powyżej 0,5 m obowiązek zapewnienia prowadzenia badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa budowli, w szczególności:

- stanów wód podziemnych, ich filtracji przez budowlę, przez podłoże oraz w otoczeniu budowli;
- wytrzymałości budowli oraz podłoża;
- stanu urządzeń upustowych;
- stanu urządzeń umożliwiających migrację ryb, w tym zachowania ich funkcji kompensacyjnych;
- zmian na górnym i na dolnym stanowisku budowli.

A następnie, zgodnie z art. 189 ust. 6 egzemplarz oceny stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzącej powinien przekazać do PSBBP w terminie miesiąca od dnia jej odbioru, za wyjątkiem przypadków kiedy to PSBBP dokonuje tych ocen, czyli w szczególności dla budowli piętrzących klasy I i II, których właścicielem jest Skarb Państwa, zgodnie z art. 189 ust. 7 i 5 odpowiednio. NIK zauważa, że przepisy prawa budowlanego i wodne nie są ze sobą zbieżne w zakresie kontroli stanu technicznego budowli piętrzących. Powyższe spowodowało, że w ewidencji PSBBP nie znalazło się co najmniej 9 zespołów budowli hydrotechnicznych²³ klasy I, 16 ZBH klasy II oraz 502 ZBH klasy III lub IV lub poza klasowych²⁴. W trakcie kontroli kontrolerzy NIK zidentyfikowali budowle klasy III i IV, które były zarządzane przez PGW WP, a nie znalazły się w rocznym raporcie PSBBP, mimo iż PGW WP przeprowadziło okresowe kontrole stanu technicznego tych budowli na podstawie prawa budowlanego i posiadało protokoły z kontroli. Dotyczyło to dla następujących budowli: Janowice (Jaz, Śluza 1, Śluza 2), Psie Pole (Brama przeciwpowodziowa, Jaz, Śluza), Śródmiejski Węzeł Wodny (Jaz Macieja, Śluza Miejska, Śluza Piaskowa), Szczytniki (Jaz, Śluza).

Prezes PGW WP wyjaśnił, że: „Ustawa Prawo budowlane zawiera szczegółowe regulacje w sprawie właściwego i bezpiecznego utrzymywania obiektów budowlanych, w tym budowli hydrotechnicznych. (...) Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu wykonuje zgodnie z przepisami Prawa budowlanego wszystkie kontrole, na wniosek Wojewódzkich Inspektorów Nadzoru Budowlanego oraz Wojewódzkich Sztabów Kryzysowych protokoły z kontroli są przekazywane tym instytucjom, a w przypadku ich złego stanu technicznego, który może zagrażać ich bezpieczeństwu, mieniu, życiu i zdrowiu, zgodnie z art. 70 Prawa budowlanego, są zgłaszane do Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego. Przepisy Prawa budowlanego nie nakazują przekazywania tych protokołów do CTKZ IMGW-PIB, wobec powyższego Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu tych protokołów nie przekazywał.”

(akta kontroli str. 519-532)

²³ Dalej także: ZBH

²⁴ Zgodnie z „Raportem o stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce według stanu na dzień 31.12.2024 r.” opracowanym przez Państwową Służbę do Spraw Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących

Ponadto w opracowanym przez PSBBP Raporcie o stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., podkreślono, że większość zaleceń pokontrolnych, również tych mających negatywny wpływ na stan bezpieczeństwa budowli, Wody Polskie realizowały z opóźnieniem lub całkowicie je lekcewały.

Prezes PGW WP wyjaśnił: „Wody Polskie sukcesywnie, w ramach posiadanych środków finansowych na dany rok, realizują zalecenia wynikające z kontroli okresowych rocznych i pięcioletnich, a także zaleceń wynikających z ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa. Wody Polskie nie dysponują środkami własnymi w takim stopniu, aby zabezpieczyć odpowiednie kwoty mogące pokryć wszystkie potrzeby, które rokrocznie opiewają na kwotę ok. 1,2 mld zł. Stąd realizacja wszelkich działań podlega priorytetyzacji i jest wykonywana zgodnie z najpilniejszymi potrzebami odpowiadającymi wysokości środków finansowych dostępnych na dany rok. Zdarzają się zatem sytuacje, że w danym roku nie jest możliwa realizacja zaleceń wynikających z kontroli okresowych rocznych oraz pięcioletnich, a także zaleceń wynikających z ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa. Regionalne zarządy gospodarki wodnej i zarządy zlewni na bieżąco dokonują analizy wykazanych zaleceń wynikających z kontroli okresowych, ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa. W wyniku przeprowadzanych weryfikacji oraz stosownie do ustaleń planu rzeczowo-finansowego na dany rok umieszczają najpilniejsze zadania w corocznym *Programie realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną*”.

(akta kontroli str. 414-450)

Zgodnie z § 1 pkt 1 Zarządzenia nr 24/2024 Prezesa Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie utworzono Zespół Zarządzania Kryzysowego²⁵. Zorganizowano łącznie 21 posiedzeń ZZK w terminie od dnia 14 września 2024 r. do dnia 4 października 2024 r. Z każdego posiedzenia ZZK sporządzano protokół.

Według Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego KZGW:

- Przygotowuje projekt wstępnej oceny ryzyka powodziowego i jej aktualizacji;
- Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi sporządza mapy zagrożenia powodziowego²⁶ i ich aktualizacje oraz mapy ryzyka powodziowego²⁷ i ich aktualizacje;
- Nadzoruje planowanie i realizację zadań związanych z utrzymywaniem wód i pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną, w tym obwałowań oraz obszaru międzywała, z wyłączeniem śródlądowych dróg wodnych o szczególnym znaczeniu transportowym;
- Współuczestniczy w zapewnieniu ochrony ludności i mienia przed powodzią na poziomie obszarów dorzeczy;

²⁵ Dalej także: ZZK

²⁶ Dalej także: MZP

²⁷ Dalej także: MRP

- Realizuje zadania obronne oraz zadania z zakresu zarządzania kryzysowego przekazywane przez ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej;
- Przygotowuje projekty planów zarządzania ryzykiem powodziowym i ich aktualizacje.

Opracowanie przeglądu i aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego²⁸ przez PGW WP jest obowiązkiem wynikającym także z art. 168 ust. 10 Prawa Wodnego oraz art. 14 Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim. Wstępna ocena ryzyka powodziowego podlega przeglądowi co sześć lat oraz w razie potrzeby aktualizacji.

Przegląd oraz w razie potrzeby aktualizacja MZP i MRP w cyklach 6-letnich jest obowiązkiem wynikającym także z art. 171 ust. 8 Prawa Wodnego. Zgodnie z art. 169 ust. 1 Prawa Wodnego, MZP i MRP sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego.

Była Prezes wyjaśniła, że „celem nadrzędnym planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Plany skoordynowane na poziomie obszaru dorzecza, obejmują wszystkie aspekty zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności działania ukierunkowane na zapobieganie, ochronę i właściwe przygotowanie do powodzi, w tym prognozowanie powodzi, oraz systemy wczesnego ostrzegania, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych obszarów dorzecza”.

Pierwsze plany zarządzania ryzykiem powodziowym zostały przyjęte przez Radę Ministrów w drodze rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy Odry, Wisły oraz Pregoi oraz zamieszczone w Dzienniku Ustaw. Obecnie obowiązują plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry, Pregoi, Dunaju, Niemna i Łaby, opracowane przez PGW WP w latach 2019-2022 w ramach Projektu „Przegląd i aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym”.

Od dnia 23 grudnia 2022 r. obowiązują opracowane po raz pierwszy plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna, Dunaju i Łaby:

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna (Dz. U. poz. 2491),
 - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Dunaju (Dz. U. poz. 2481),
 - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Łaby (Dz. U. poz. 2533).
- Od dnia 23 marca 2023 r.

²⁸ Dalej także: WOPR

obowiązują zaktualizowane plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Odry i Pregocy:

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Pregocy (Dz. U. poz. 2715),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz. U. poz. 2714),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 2739).

Była Prezes wyjaśniła, że „Obecnie rozpoczęto prace nad przeglądem i aktualizacją obowiązujących planów zarządzania ryzykiem powodziowym w 3 cyklu planistycznym w ramach Projektu pn. „Przegląd i aktualizacja planów zarządzania ryzykiem powodziowym w 3 cyklu planistycznym”. Natomiast w dniu 4 listopada 2024 r. podpisana została umowa o dofinansowanie Projektu (nr umowy: FENX.02.04-IW.01-0025/24) ze środków programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS) 2021-2027, działania Działanie FENX.02.04 Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom”.

(akta kontroli str. 58-71)

Zgodnie z art. 240 ust. 9 pkt 1 Prawa Wodnego, PGW WP sporządza co roku „Program realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną”. Była Prezes wyjaśniła, że „Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej (...) z dostępnych środków finansowych na dany rok, rozdziela środki finansowe na poszczególne regionalne zarządy gospodarki wodnej (...), biorąc pod uwagę zarówno zgłoszone zapotrzebowanie na bieżący rok, wykorzystanie środków w latach ubiegłych, położenie administracyjne regionów, uwarunkowania geograficzno-topograficzne regionów i ich charakterystykę. Na podstawie przyznanych limitów RZGW planują zadania do Programu. KZGW przekazują także do poszczególnych RZGW szablony Programu oraz szablony monitoringu, aby zapewnić jednorodność danych i sprawozdań dla całego kraju”.

Była Prezes wyjaśniła również, że wynikający z Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego obowiązek współuczestniczenia w zapewnieniu ochrony ludności i mienia przed powodzią na poziomie obszarów dorzeczy był realizowany poprzez działania planistyczne, które zostały opisane powyżej, ale również „poprzez przygotowanie „INFORMACJI O SYTUACJI HYDROLOGICZNO – METEOROLOGICZNEJ W POLSCE” jest przygotowana przez Centrum Operacyjne Ochrony Przeciwpowodziowej w KZGW na podstawie danych z regionalnych „Informacji o aktualnej sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w regionie wodnym” przygotowywanych przez RZGW, a także danych z IMGW-PIB. Uwzględniona jest w nich sytuacja na zbiornikach retencyjnych. „Informacja...” jest przekazywana do Ministerstwa właściwego ds. gospodarki wodnej, dyżurnego RCB, do MKiŚ oraz wewnątrz Wód Polskich. Ponadto działanie to jest realizowane poprzez udział w posiedzeniach Zespołów Zarządzania Kryzysowego - Przedstawiciele Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody

Polskie KZGW biorą udział w Posiedzeniach Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego oraz Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Infrastruktury”.

(akta kontroli str. 58-71)

Do kwietnia 2024 r. nie funkcjonował nadzór KZGW nad RZGW w kwestiach formalno-prawnych, tj. posiadania aktualnych prawomocnych pozwoleń wodnoprawnych na piętrzenie, retencjonowanie i korzystanie z wód oraz brak zatwierdzonych Instrukcji gospodarowania wodą. Prezes PGW WP wyjaśnił, że „Pismem z dnia 30 kwietnia 2024 r., znak: KPU.502.121.2024 polecono RZGW przegląd dokumentów obiektów hydrotechnicznych i przygotowanie jednorodnej bazy danych o liczbie uzyskanych i planowanych zgłoszeń wodnoprawnych oraz pozwoleń wodnoprawnych w ramach prac związanych z utrzymaniem wód i urządzeń wodnych. Kwartalny monitoring i nadzór KZGW nad monitoringiem procesu uzyskiwania pozwoleń przez jednostki Wód Polskich został wprowadzony pismem Zastępcy Prezesa ds. Ochrony Przed Powodzią i Suszą z dnia 19 lutego 2025 r., znak: KPU.530.4.025 (...). Wytyczne do monitoringu wskazano w pismach do RZGW znak: KPU.502.4.2025.MKX (...), a następnie w piśmie znak: KPU.502.4.1.2025.MKX (...) oraz piśmie znak: KPU.502.4.2.2025.DK (...). Dane z RZGW gromadzone są w bazie danych w formie pliku excel. Kwartalny monitoring kontroli okresowych obiektów hydrotechnicznych wykonywanych zgodnie z art. 62 ust.1 pkt 1 i 2 ustawy Prawo budowlane w ramach KZGW wprowadzono zgodnie z pismem Prezesa Wód Polskich z dnia 23 marca 2021 r., znak: KPU.502.33.2021 (...). Jednorodną formę i zasady przekazywania danych przez RZGW ustalono w korespondencji e-mail z dnia 10 marca 2023 r. (...) z poszczególnymi kierownikami wydziałów planowania i koordynacji eksploatacji w RZGW. Dane z RZGW gromadzone są w bazie danych w formie pliku excel”.

(akta kontroli str. 488-510)

W Czechach 10 września 2024 r. zostały wdrożone specjalne środki zapobiegawcze, w tym rozpoczęto zrzuty wody ze zbiorników. Prezes PGW WP wyjaśnił: „Kontakt z Povodi Odry jest prowadzony w sposób ciągły poprzez odpowiednie portale (tj. Povodi Odry oraz CHMU) – jest to najszybszy sposób dostępu do aktualnych danych hydrologicznometeorologicznych (portal stanowi odpowiednik serwisu prowadzonego przez IMGW-PIB – hydro.imgw.pl). Dodatkowo obowiązuje umowa bilateralna pomiędzy polskim IMGW-PIB a jego czeskim odpowiednikiem CHMU, która daje dostęp do generowanych w ramach wyżej wspomnianej umowy prognoz, zestawów danych hydro-meteo itp. Informacje te są przekazywane do strony polskiej. W trybie bieżącym płaszczyzną współpracy między Wodami Polskimi, dającą możliwości wymiany informacji pomiędzy Regionalnymi Zarządami Gospodarki Wodnej a Povodi Odry, są kontakty bezpośrednie dyrektorów Zarządu Zlewni Gliwice oraz kierowników granicznych Nadzorów Wodnych z kierownictwem ostrawskiego odpowiednika Wód Polskich, w ramach prac grup transgranicznych. Konsekwencją tych działań jest bieżący (w miarę potrzeb) kontakt mailowy i telefoniczny z przedstawicielami strony czeskiej. Podczas powodzi we wrześniu 2024 r. wymiana informacji (drogą mailową oraz telefonicznie, w tym pomiędzy Dyrektorem Zarządu Zlewni w Gliwicach oraz Dyrektorem Povodi Odry) miała

również miejsce pomiędzy Centrum Operacyjnym Ochrony Przeciwpowodziowej funkcjonującym w Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej w Gliwicach a Povodi Odry. Wymiana informacji dotyczyła zrzutów wyprzedzających na czeskich zbiornikach oraz planów odnośnie do przyszłej pracy zbiorników. Natomiast główną płaszczyzną pozyskiwania informacji z terenu Republiki Czeskiej pozostawało (wspomniane powyżej) śledzenie treści opublikowanych na portalach Povodi Odry oraz CHMU, celem monitorowania aktualnych danych pomiarowych z czeskich stacji hydro-meteo zlokalizowanych w zlewni Odry, podobnie jak kontrolowanie informacji w Polsce poprzez serwis hydro.imgw.pl”.

Odnośnie wpływu działań po stronie czeskiej na sytuację hydrologiczną w Polsce, Prezes PGW WP wyjaśnił, że: „Zrzuty wyprzedzające po czeskiej stronie dorzecza Odry miały miejsce przed wystąpieniem największych sum opadowych w zlewniach. Powodowały one więc zwiększone przepływy wody w ciekach, ale nie generowały zagrożeń (były to przepływy mieszczące się w korytach poszczególnych dopływów, jak i samej rzeki Odry oraz wystąpiły one przed spływem wód wezbraniowych). Należy zaznaczyć, że tego typu działania Povodi Odry przyczyniły się do zwiększenia retencji w ich zbiornikach, czego następstwem było zgromadzenie większej ilości wody oraz zmniejszenie ilości wód wpływających w przekrojach granicznych na teren Polski, podczas kulminacji wezbrania i ograniczenie potencjalnego zwiększenia ilości strat na terenie RP”.

Dodatkowo Komisarz UE ds. zarządzania kryzysowego Janez Lenarcic przekazał 18 września w Parlamencie Europejskim, że Komisja Europejska, za pomocą systemu satelitarnego Copernicus, wysłała ostrzeżenie przed powodzią już 10 września 2024 r. Prezes PGW WP wyjaśnił, że „komunikat z systemu Copernicus nie wpłynął do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie”.

(akta kontroli str. 113-126)

PGW Wody Polskie było zobowiązane, na podstawie ustaw Prawo Wodne art. 330, ust.1, do prowadzenia Systemu Informacyjnego Gospodarowania Wodami dla obszaru całej Polski, z uwzględnieniem podziału państwa na obszary dorzeczy i regiony wodne. SIGW zgodnie z art. 329, ust. 2, pkt. 12, powinien zawierać informacje między innymi na temat urządzeń wodnych. W oparciu o art. 331 ust. 4 zakres danych na temat urządzenia wodnego w SIGW powinien obejmować:

- 1) nazwę, siedzibę, adres właściciela i sposób korzystania z wód;
- 2) parametry urządzenia wodnego i jego stan techniczny;
- 3) lokalizację urządzenia wodnego, w tym nazwę lub numer obrębu ewidencyjnego z numerem lub numerami działek ewidencyjnych oraz współrzędne;
- 4) dane dotyczące zgody wodnoprawnej określającej warunki korzystania z wód.

Nie wszystkie obiekty znajdowały się w SIGW, a także nie zamieszczono w nim danych dotyczących ich stanu technicznego, o czym szerzej w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 341-342)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W KZGW wprowadzono tryb powodziowy z opóźnieniem, gdyż nastąpiło to w dniu 16 września, tj. 3 dni po rozpoczęciu powodzi, co NIK ocenia jako nierzetelne.

Jak wyjaśniła była Prezes PGW WP:

- od dnia 12 września 2024 r. KPC pracowało w trybie 1 - podwyższonej gotowości;

- w dniach 13-15 września 2024 r. KPC pracowało w trybie 2 - alarmowym;

- od dnia 16 września 2024 r. pracownicy KPC pełnili dyżur całodobowo w siedzibie zgodnie z trybem pracy 3 - powodziowym.

Zgodnie z załącznikiem nr 7 do Raportu z przeglądu i aktualizacji wstępnej oceny ryzyka powodziowego w 3 cyklu planistycznym. powódź zaczęła się 13 września.

Prezes PGW WP wyjaśnił: „Od dnia 10 września 2024 r. w związku z radykalizacją prognoz meteorologicznych działania były podejmowane na bieżąco, a przygotowania były czynione na kilka dni przed spodziewanymi opadami deszczu. W tym miejscu podkreślenia wymaga fakt, iż prognozy IMGW-PIB obarczone były dużym stopniem niepewności, zarówno w przypadku prognoz hydrologicznych jak i meteorologicznych. We wrześniu 2024 r. prognozy przekazywane przez IMGW-PIB były zmienne, zarówno odnośnie do obszaru występowania opadu jak i jego intensywności. Wydane ostrzeżenia meteorologiczne i hydrologiczne swoim obszarem obejmowały nie tylko dorzecze Odry, ale Dorzecze Wisły – także Region Wodny Górnej Wisły i Region Wodny Sanu, gdzie docelowo opad nie wystąpił, co potwierdza wysoki poziom niepewności ówczesnych prognoz hydro-meteo.

Z uwagi na spodziewane wysokie opady deszczu od dnia 10 września 2024 r. rozpoczęto przygotowania. Pismo z poleceniem Zastępcy Prezesa ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą, znak: KPC.622.26.2024 z dnia 11 września 2024 r. (...), zostało skierowane do wszystkich Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej (...). Ponadto należy mieć na uwadze, że w przypadku występowania opadu reakcja zlewni, skutkująca wzrostem stanu wód oraz zwiększeniem dopływu do zbiorników jest opóźniona względem czasu, kiedy opad występował. To

przesunięcie w czasie potwierdza chociażby czas przejścia wezbrania, które trwało trzy tygodnie, pomimo że opady ustały po kilku dniach. W początkowej fazie od dnia 13 września 2024 r. został ustalony sposób dodatkowego raportowania dla RZGW i KZGW. Od dnia 13 września 2024 r. przekazywane były również raporty sytuacyjne do Ministerstwa Infrastruktury – ostatni o godzinie 20.00. Wkład do raportu był przygotowywany przez KPC. Jednocześnie pracownicy KPC byli w kontakcie telefonicznym oraz mailowym z RPC, Dyрекcją KP i Zastępcą Prezesa ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą. W dniach 14-15 września 2024 r. raporty przygotowane były w sposób zdalny, a dostępność, kompletność oraz jakość przekazywanych danych były tożsame, jak

w przypadku raportów sporządzanych przy dyżurach prowadzonych stacjonarnie. Ponadto w dniach 12-15 września 2024 r. odbywały się spotkania zespołów ZZK szczebla Rządowego w siedzibie RCB oraz zdalnie łączenia z siedziby KZGW, w których uczestniczył Zastępca Prezesa ds. Ochrony przed Powodzią i Suszą, Dyrektor Departamentu Ochrony przed Powodzią i Suszą (...) i Kierownik Centrum (...). Jednocześnie w Wodach Polskich niezależnie od wprowadzonych trybów pracy Centrów funkcjonuje Wydział Monitorowania Zagrożeń, który pracuje w trybie 24h, który odbiera zgłoszenia poza ustalonymi godzinami pracy pracowników Wód Polskich. Jak wskazano na początku akapitu pierwotnie prognozy opadu, w tym zasięg i intensywność zjawiska wskazywały na możliwość utworzenia się wezbrania zarówno w Dorzeczu Odry jak i Wisły.

W omawianym okresie dyżurowały wszystkie Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, które bezpośrednio odbierały zgłoszenia z jednostek terenowych zgodnie ze strukturą Wód Polskich.

Wobec powyższego, jedynie w ujęciu faktycznym można uznać za zgodne z prawdą sformułowanie „Od dnia 16 września 2024 r. do 4 października pracownicy KPC pełnili dyżur całodobowo w siedzibie zgodnie z trybem pracy 3 – powodziowym”. Działania niezbędne do przygotowania się do prognozowanego wezbrania wskutek opadów deszczu były podjęte jeszcze przed radykalizacją prognoz meteorologicznych, co potwierdza powyższe wyjaśnienie. Decyzja o wprowadzeniu trybu wzmożonego monitorowania sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej podjęta w dniu 10 września 2024 r. była reakcją adekwatną do ówczesnych uwarunkowań, w tym potwierdzającą podjęcie niezbędnych działań z odpowiednim wyprzedzeniem. W zaistniałych okolicznościach błędną jest hipoteza o opóźnionym działaniu, którego jedynie formalnym przejawem było wprowadzenie trybu pracy 3 – powodziowego”.

Była Prezes PGW WP zeznała: „(...) ja od 13 Września przebywałam już na terenach objętych powodzią, a obowiązki moje na miejscu przejął prezes Balcerowicz, wiceprezes od powodzi i suszy. Od razu muszę powiedzieć że działaliśmy czasami w trudnych warunkach, mieliśmy problemy ze skontaktowaniem się. Tyle się działo, więc nie Jestem w stanie powiedzieć perfekcyjnie dlaczego to akurat był szesnasty. Natomiast z pewnością to wynikało również z tego że do piętnastego nastąpiły największe szkody powodziowe i trzeba było przystąpić do usuwania ich. Stronie Śląskie to był 15 września, to była niedziela i wieczorem mieliśmy też sprawę możliwego przelania się zbiornika Mietków. Także ja byłam od piątku na miejscu i nie było mnie w pracy dwa tygodnie. Te decyzje podejmował w moim imieniu Mateusz”.

Kierownik Centrum Operacyjnego Ochrony Przeciwpowodziowej zeznała: „Działania były podejmowane od początku. Nie jestem w stanie wskazać dlaczego dopiero 16 września. Stacjonarny tryb dyżurów został wprowadzony 16 września. Działania były dostosowywane do aktualnej sytuacji”.

NIK nie zaprzecza, że podejmowano działania w związku z zagrożeniem powodziowym, a także jej rozpoczęciem. Wprowadzenie trybu pracy 3 – powodziowego w dniu 16 września 2024 r. miało jednak również

konsekwencje w postaci prowadzenia do tego dnia dyżurów w formie zdalnej poza siedzibą PGW WP. W zakresie wprowadzenia trybu odpowiedzialną osobą była kierownik Centrum Operacyjnego Ochrony Przeciwpowodziowej, ale jak wynika z zeznań byłej prezes PGW WP, to decyzja należała do wiceprezesa PGW WP, który również był odpowiedzialny za te działania w ramach nadzoru nad Pionem Ochrony przed Suszą i Powodzią.

(akta kontroli str. 303-331)

2. Nie przygotowano raportu po odwołaniu dyżurów powodziowych, co było wymagane Zarządzeniem nr 48/2019.

Prezes PGW WP wyjaśnił, że „Raportem podsumowującym prowadzone dyżury powodziowe oraz powstałe szkody jest „Podsumowanie powodzi wrzesień 2024” wraz z załącznikami (...)”.

NIK nie przychyła się do wyjaśnień Prezesa PGW WP. Raport po odwołaniu dyżurów powodziowych powinien zostać przygotowany według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do zarządzenia nr 48/2019. Niewyegzekwowanie sporządzenia Raportu było nierzetelne. Raport mógł wspomóc w wyciąganiu wniosków na przyszłe sytuacje kryzysowe.

(akta kontroli str. 147-152, 303-331)

3. Nierzetelne dokumentowanie działań przez PGW WP w trakcie powodzi. W PGW WP nie udokumentowano formalnego wprowadzenia poszczególnych trybów pracy COOP, a także zaniechano prowadzenia dzienników dyżurów.

W załączniku nr 1 do Zarządzenia nr 48/2019 Prezesa PGW WP z 4 września 2019 r w sprawie utworzenia i funkcjonowania procedury w Centrach Operacyjnych Ochrony Przeciwpowodziowej zapisano: „Koordynacja ochrony przeciwpowodziowej polega na ciągłym pozyskiwaniu informacji o bieżącym zagrożeniu powodziowym, analizie i ocenie zagrożenia, przekazywaniu informacji zainteresowanym podmiotom wewnętrznym i zewnętrznym”, a także: „Wybór stopnia dokonywany jest przez właściwego dyrektora dla pracy danego Centrum - odpowiednio RZGW lub KZGW i wymaga wstępnej analizy sytuacji - meteorologicznej dokonanej przez Centrum”. Dodatkowo zarządzenie przewidywało prowadzenie dzienników dyżurów.

Prezes PGW WP wyjaśnił, że „Podczas działań powodziowych we wrześniu 2024 r. pisemnie nie zostały wskazane kolejne tryby pracy w Centrum Operacyjnym Ochrony Przeciwpowodziowej w KZGW, jednakże brak pisemnego polecenia wprowadzenia każdego trybu pracy nie wpłynęły na czas i jakość prowadzonych w Centrum działań, odpowiednio do trybu pracy Centrum. Należy także podkreślić, że niewprowadzenie odpowiednich trybów pracy w wymiarze formalnym, nie miało realnego wpływu na skuteczność podejmowanych działań oraz zmniejszenie poziomu zagrożenia. Ponadto, podjęte działania w praktyce odpowiadały pracy w adekwatnych do sytuacji trybach”. Wyjaśnił także, że „Dynamika zdarzeń i sytuacji w związku ze zmieniającymi się prognozami i ostrzeżeniami hydrometeo, dodatkowo liczba raportów oraz Informacji o aktualnej sytuacji wymagających przygotowania w trybie bieżącym na potrzeby różnych szczebli zarządzania w kraju, miały wpływ na brak możliwości bieżącego prowadzenia oddzielnego dziennika dyżurów

w KZGW. Czynności te absorbowałyby pracowników w stopniu, który byłby nieadekwatny z uwagi na poziom istniejącego zagrożenia i związaną z tym wagę czynności zaradczych. Priorytetem było realizowanie ustawowych zadań Wód Polskich. Pragnę podkreślić, że niedokonywanie aktualnych wpisów w przedmiotowym dzienniku nie miało wpływu na profesjonalizm podejmowanych działań”.

Zdaniem NIK niedokumentowanie działań prowadzonych przez PGW WP było nierzetelne i spowodowało trudności w wyciągnięciu wniosków dotyczących funkcjonowania PGW WP w sytuacji kryzysowej i lepszego zorganizowania zarządzania kryzysowego w przyszłości.

(akta kontroli str. 136-146)

4. KZGW, w ramach nadzoru, nie zrealizowało żadnych działań zmierzających do uregulowania sytuacji zapory i zbiornika Włodzienin, co NIK uznaje za nierzetelne.

W protokole Nr VI/2024 z sesji Rady Powiatu Kędzierzyńsko-Kozielskiego z dnia 29 października zapisano, że Dyrektor Zarządu Zlewni w Gliwicach powiedział: „Zbiornik ten PGW Wody Polskie przejęło od WZMiUW w Opolu w 2018 r. Był on budowany w latach 2006-2008 i nigdy nie został oddany do eksploatacji. W momencie napełniania tego zbiornika doszło do przebicia hydraulicznego i wysięku z przeskoku zapory, dlatego zbiornik nie został odebrany i nie ma pozwolenia na użytkowanie. Piętrzy on wodę jedynie w okresach powodzi lub nawałnych deszczy. Zbiornik nie posiada instrukcji gospodarowania wodą i pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie. We wrześniu br. zbiornik ten spiętrzył około 8 000 000 m³.” Prezes PGW WP nie wskazał, żadnych działań zrealizowanych od roku 2018 zmierzających do pełnego uruchomienia zbiornika Włodzienin (użytkowania zgodnie z założeniami dla inwestycji). Wskazał natomiast na niejasną sytuację prawną zbiornika. „Zbiornik Włodzienin nie jest formalnie w administracji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.(...) Procedura przejęcia dokumentacji zbiornika Włodzienin przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach do chwili obecnej nie została sfinalizowana, z przyczyn niezależnych od Wód Polskich. Trwają prace mające na celu pozyskanie kompletu dokumentacji, umożliwiające ujęcie zbiornika w wykazie środków trwałych Wód Polskich.” Ponadto potwierdził, że „Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie nie są w posiadaniu instrukcji gospodarowania

wodą dla zbiornika Włodzienin” oraz „Zbiornik Włodzienin nie jest obiektem dopuszczonym do eksploatacji, dlatego też nie może pełnić założonych dla niego zadań przeciwpowodziowych w zakresie przewidzianym w dokumentacji obiektu.”. Przyznał także, że mimo opracowania w latach 2008 – 2011 szeregu badań, ekspertyz i opinii oraz projektu naprawczego zbiornika, „Zakres wykonanych opracowań nie pozwala jednak na jednoznaczne wskazanie właściwego sposobu przywrócenia funkcjonalności zbiornika. Żadne prace naprawcze nie zostały zrealizowane”.

Pomimo braku instrukcji gospodarowania wodą i pozwolenia wodnoprawnego na piętrzenie oraz istotnych wad konstrukcyjnych, zbiornik ten piętrzył wodę we wrześniu 2024 r (od 1 mln m³ do 8 mln m³). Prezes PGW WP wyjaśnił, że „Zbiornik przed wezbraniem we wrześniu 2024 r. był pusty. Najwyższy odnotowany poziom wody na zbiorniku wynosił 257,88 m n.p.m. (8,38 m piętrzenia), co zgodnie z krzywą napełnienia oznacza retencjonowanie maksymalnie ok. 1 mln m³ wody w zbiorniku”.

Wykorzystanie zbiornika, którego stan bezpieczeństwa jest niski, a administrator nie posiada pełnej dokumentacji technicznej, niesie duże ryzyko awarii lub katastrofy budowlanej, szczególnie w sytuacji powodziowej.

Prezes PGW WP nie wskazał, kto podjął decyzję o wykorzystaniu zbiornika w trakcie powodzi oraz czy decyzja ta była uzgadniana z KZGW. Co jest szczególnie istotne biorąc pod uwagę ośmiokrotną różnicę w ilości piętrzonej wody na zbiorniku we wrześniu 2024 r.

(akta kontroli str. 519-532)

5. Prezes PGW WP nie doprowadził do przygotowywania prognoz dotyczących przejścia fali powodziowej, co powinno zostać wykonane zgodnie z Regulaminem PGW WP.

Zgodnie z § 34 pkt 15 Regulaminu organizacyjnego PGW WP do zadań Pionu Powodziowego należało prognozowanie przejścia fali powodziowej w zakresie dostępnych środków technicznych.

Prezes PGW WP wyjaśnił, że prognozowanie hydrologiczne jest domeną Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej, której rolę pełni IMGW-PIB, nie były opracowywane oddzielne prognozy hydrologiczne podczas powodzi 2024.

NIK nie kwestionuje, że takie prognozowanie leży w kompetencji Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej, jednak zapisy regulaminu są w tym zakresie są precyzyjne. Nieprzygotowywanie prognoz przejścia fali powodziowej należy uznać za nierzetelne.

(akta kontroli str. 414-450, Płyta CD)

6. W Systemie Informacyjnym Gospodarowania Wodami nie znalazły się wszystkie informacje przewidziane art. 331 ustawy Prawo Wodne, w tym nie znalazły się tam informacje o stanie technicznym budowli hydrotechnicznych, a także nie wszystkie zapory.

W trakcie oględzin, w SIGW nie udało się odnaleźć budowli: na Zbiorniku Włodzienin oraz śluzy Szczytniki. W żadnym z obiektów ujętych w SIGW, które były przedmiotem oględzin nie stwierdzono podania danych o stanie technicznym. Dotyczyło to m.in. zbiornika Lubachów.

Dodatkowo Prezes PGW WP przedstawił zestawienia urządzeń wodnych dla budowli piętrzących wodę i wałów przeciwpowodziowych dla obszaru Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach²⁹ oraz Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu³⁰.

²⁹ Dalej także: RZGW Gliwice

³⁰ Dalej także: RZGW Wrocław

Dla obszaru RZGW Wrocław na podstawie danych z SIGW wykazano 1939 urządzeń piętrzących wodę. Zestawienie nie zawierało jednak wszystkich wymaganych w Prawie Wodnym danych, 959 budowli nie posiadało wskazanego właściciela, 503 budowle nie miały wskazanej lokalizacji – brak informacji na poziomie obrębu (dla dwóch budowli nie została wskazana również gmina, powiat i województwo), dla 28 nie było określonego rodzaju budowli, a 254 nie miało wskazanego poziomu piętrzenia. Dla wszystkich 1939 budowli piętrzących w SIGW nie było informacji o stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa budowli. Ponadto w zestawieniu brakowało określenia klasy budowli.

W kwestii wałów przeciwpowodziowych zlokalizowanych na terenie RZGW Wrocław przekazane zestawienie przygotowane na podstawie danych z SIGW zawierało 2081 obwałowań. Wykaz nie zawierał jednak wszystkich wymaganych w Prawie Wodnym danych, dla 40 wałów nie określono obrębu w ramach informacji o lokalizacji, a dla 346 wałów nie wskazano jego klasy. Ponadto dla 1498 wałów nie został określony materiał, z którego został on zbudowany, dla 1112 wałów nie zawierał informacji o szerokości korony wału, a dla 886 wałów informacji o jego wysokości. Dla wszystkich 2081 wałów przeciwpowodziowych w SIGW nie było informacji o stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa wałów.

Natomiast dla obszaru RZGW Gliwice kompleksowe zestawienie urządzeń wodnych zostało przekazane w oparciu o bazę lokalną poza centralną bazą SIGW. Jednak zawiera ono jedynie 181 urządzeń wodnych administrowanych przez PGW WP. Oznacza, to że zestawienie nie jest kompletne, ponieważ brakuje w nim obiektów zarządzanych przez PGW WP, np.: zapory na Zbiorniku Kuźnica Warężyńska (Pogoria IV) zasilanego wodami rzek Czarnej Przemszy i Trzebyczki, zapory na Zbiorniku Wisła Czarne i zapory na Zbiorniku Łąka zasilanego wodami rzeki Pszczynki oraz nie zostały w nim ujęte żadne urządzenia administrowane przez inne podmioty, np.: brak zapór na Zbiorniku Rybnickim oraz zapór na Zbiorniku Goczałkowickim. Ponadto zestawienie nie zawierało oznaczenia klasy dla dwóch budowli. Natomiast dla wszystkich budowli piętrzących został określony ich stan techniczny na bazie ostatniego przeglądu rocznego. W przypadku 10 budowli stan techniczny był nieodpowiedni, a trzech niedostateczny.

W kwestii wałów przeciwpowodziowych zlokalizowanych na terenie RZGW Gliwice zestawienie przygotowane na podstawie danych z SIGW zawierało 449 obwałowań. Wykaz nie zawierał jednak wszystkich wymaganych w Prawie Wodnym danych, dla 226 wałów nie wskazano jego klasy. Ponadto dla 225 wałów nie został określony materiał, z którego został on zbudowany, dla 161 wałów nie zawierał informacji o szerokości korony wału, a dla 156 wałów informacji o jego wysokości. Dla wszystkich 449 wałów przeciwpowodziowych w SIGW nie było informacji o stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa wałów. Natomiast na podstawie bazy lokalnej poza centralną bazą SIGW, w RZGW Gliwice wykazano 136 obwałowań. W zestawieniu był określony stan techniczny wszystkich wałów. W przypadku: 51 wałów stan ten był dobry, 61 dostateczny, 16 nieodpowiedni, a ośmiu niedostateczny.

Prezes PGW WP wyjaśnił, że „W zakresie zbiornika Lubachów informuję, że Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie nie jest administratorem ani zarządcą zbiornika. Zbiornik należy do spółki TAURON Ekoenergia sp. z o.o.”. Zgodnie z Prawem Wodnym określenie właściciela urządzenia wodnego jest jedną z wymaganych informacji, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w SIGW, a typ właściciela nie wpływa na obowiązek ewidencjonowania urządzenia w SIGW. Ponadto Prezes PGW WP wskazał, że „Brak uwidocznienia niektórych obiektów w systemie ISOK może być spowodowany trwającym procesem harmonizacji lokalnego zasobu RZGW dotyczącego urządzeń wodnych do schematu centralnej bazy produkcyjnej, która wymaga szczegółowej weryfikacji dokumentacji. Dodatkowo informuję, że przeprowadzona kontrola zasilenia rejestru – systemu informacyjnego gospodarowania wodami (prowadzonego w systemie teleinformatycznym ISOK) oparta była tylko na samej nazwie urządzenia wodnego. Należy zauważyć, że wyszukanie konkretnego obiektu po samej nazwie jest utrudnione. Często obiekty hydrotechniczne nie posiadają zestandaryzowanej nazwy lub nazwa jest zwyczajowa, często pochodząca od nazwy miejscowości, w której są zlokalizowane. Obiekty liniowe typu zapory boczne, często zlokalizowane są na terenie kilku miejscowości. (...). System ISOK umożliwia gromadzenie informacji o stanie technicznym urządzenia, co było wskazywane na oględzinach przeprowadzonych 28 listopada 2025 r., jednak należy pamiętać, że źródłem informacji w tym zakresie jest właściciel urządzenia. W czasie kontroli został przedstawiony powszechny problem braku zgłoszeń urządzeń wodnych przez właścicieli do SIGW w tym zakresie (...) Ustawowy obowiązek właścicieli urządzeń wodnych jest prawną podstawą do wpisania urządzenia wodnego do systemu informacyjnego gospodarowania wodami. Niemniej jednak urządzenia wodne są już wprowadzane do systemu informacyjnego gospodarowania wodami na podstawie wydanych pozwoleń wodnoprawnych. Należy również wspomnieć, że zbiór urządzeń wodnych w systemie informacyjnym gospodarowania wodami powstał m.in. na podstawie danych zgromadzonych w katastrze wodnym w rozumieniu przepisów art. 153 ustawy z dnia 18 lipca 2001 – Prawo wodne. W przypadku stwierdzenia istnienia urządzenia wodnego, którego nie udało się zidentyfikować w systemie informacyjnym gospodarowania wodami, po przeprowadzeniu kontroli gospodarowania wodami właściciel nieruchomości zostaje wezwany do przedłożenia dokumentacji potwierdzającej legalność wykonania urządzenia wodnego oraz korzystania z niego. W sytuacji braku wymaganej dokumentacji właściciel urządzenia wodnego jest wezwany do jego legalizacji albo likwidacji. Dla wymienionych urządzeń wodnych, tj.: Zbiornik Topola, Zbiornik Lubachów, jaz Szczytniki (znajdujący się we Wrocławiu) dodano relacje z już wprowadzonymi zgodami wodnoprawnymi do systemu informacyjnego gospodarowania wodami. Należy również zaznaczyć, że brak uwidocznienia danego obiektu w danym zbiorze jednoznacznie nie wskazuje, że nie znajduje się on w systemie informacyjnym gospodarowania wodami. W SIGW znajduje się wiele zbiorów danych o gospodarowaniu wodami np. sieć hydrograficzna zawarta na Mapie

Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000, plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, mapy zagrożenia powodziowego, urządzenia wodne itd.”.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że SIGW powinny znaleźć się wszystkie budowle hydrotechniczne, niezależnie od tego kto nimi administruje. Kontrolerzy w trakcie oględzin posługiwali się tymi samymi nazwami budowli, które przekazano w wyjaśnieniach w trakcie kontroli. W toku oględzin wskazano, że SIGW daje możliwość umieszczenia w nim informacji o stanie technicznym budowli hydrotechnicznych, ale w systemie nie było żadnej informacji dotyczącej stanu technicznego.

NIK stwierdza, że utrzymywanie niekompletnego SIGW zarówno w aspekcie zakresu gromadzonych danych, jak ewidencji wszystkich w Polsce urządzeń wodnych, było niezgodne z art. 330, ust.1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo Wodne. Ponadto to Prezes PGW WP, jako Krajowy Inspektor Wodny, zgodnie z art. 251a i art. 251b ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo Wodne, odpowiadał za kontrolę przestrzegania przepisów tej ustawy, która wskazuje, iż zgodnie z przepisami art. 331 ust 3 i 5 obowiązkiem właściciela urządzenia wodnego jest zgłoszenie przystąpienia do użytkowania tego urządzenia wodnego bądź zmiany danych dotyczącego urządzenia wodnego, w tym jego stanu technicznego do systemu informacyjnego gospodarowania wodami w wymienionych we wskazanym artykule terminach. Dodatkowo NIK zwraca uwagę, że nawet dla urządzeń wodnych, których administratorem jest PGW WP, dane w SIGW były niekompletne, braki dotyczyły ujęcia budowli (np. zaporą na Zbiorniku Włodzienin, zaporą na Zbiorniku Kuźnica Warężyńska, zaporą na Zbiorniku Wisła Czarne i zaporą na Zbiorniku Łąka) i zakresu gromadzonych danych (np.: brak informacji o stanie technicznym urządzenia wodnego – dotyczy zarówno budowli piętrzących jak i wałów przeciwpowodziowych, brak określenia rodzaju budowli piętrzącej oraz brak parametrów technicznych urządzeń wodnych – dotyczy budowli piętrzących wodę i wałów przeciwpowodziowych).

NIK zauważa, że niekompletny SIGW w połączeniu z nie pełną bazą danych budowli piętrzących wodę prowadzoną w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowym Instytucie Badawczym³¹ oznacza, że w Polsce nie istnieje baza danych, która zawierałaby wykaz wszystkich budowli piętrzących wraz z informacjami o ich stanie technicznym, stanie bezpieczeństwa oraz klasie i parametrach.

(akta kontroli str. 414-450, odp. MI)

7. PGW WP nie realizowało zadań Inspekcji Wodnej związanych z kontrolą przestrzegania przepisów ustawy Prawo Wodne, w szczególności polegających na wyegzekwowaniu na właścicielach budowli piętrzących wodę realizacji badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa tych budowli oraz przekazywania wyników ocen do PSBBP.

W „Raporcie o stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce według stanu na dzień 31.12.2023 r.” Państwowa Służba do Spraw

³¹ System Ewidencji i Kontroli Obiektów Piętrzących

Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących nie oceniła co najmniej 714 zespołów budowli hydrotechnicznych. Wynikało to z faktu, że właściciele budowli nie wywiązywali się z ich ustawowych obowiązków, i nie przekazują wymaganych dokumentów, a PSBBP nie miało żadnego umocowania prawnego do wyegzekwowania tego od właścicieli. Zgodnie z art. 251b pkt 1 ustawy Prawo Wodne, Inspekcja Wodna kontroluje przestrzegania przepisów niniejszej ustawy. Prezes PGW WP wyjaśnił: „Utworzenie Inspekcji Wodnej jako wyodrębnionej organizacyjnie formacji o charakterze policyjnym w ramach Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie jest jednym z rozwiązań, jakie ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry przewidziała w celu przeciwdziałania wystąpieniu w przyszłości wystąpienia podobnej katastrofy (...). Istotne wątpliwości natury prawnej budziło także to, czy Wody Polskie jako państwowa osoba prawna będąca organem administracji publicznej wyłącznie w znaczeniu funkcjonalnym (funkcja imperium), a przede wszystkim wykonująca prawa właścicielskie Skarbu Państwa w stosunku do stanowiących własność Skarbu Państwa wód publicznych oraz gruntów pokrytych tymi wodami (funkcja dominium), powinna być bazą dla utworzenia formacji umundurowanej i uzbrojonej, realizującej zadania o charakterze w dużej mierze typowym dla Inspekcji Ochrony Środowiska, a w szczególności Policji oraz Państwowej Straży Rybackiej, z których to zadaniami zadania Inspekcji Wodnej się częściowo pokrywają, co jeszcze bardziej poddaje w wątpliwość zasadność jej tworzenia (...). Analiza przedmiotowych rozwiązań przez obecne kierownictwo Wód Polskich dała podstawę do przyjęcia poglądu o całkowitym braku zasadności tworzenia w strukturze Wód Polskich tego rodzaju formacji i konieczności uchylenia przepisów przewidujących jej utworzenie. Dlatego też, już na początku marca 2024 r. Wody Polskie sygnalizowały do Ministerstwa Infrastruktury konieczność podjęcia działań legislacyjnych (Wody Polskie nie posiadają kompetencji w tym obszarze) zmierzających odstąpienie od tworzenia w Wodach Polskich Inspekcji Wodnej i uchylenie przepisów konstytuujących tę formację. (...)”. Dyrektor Departamentu Gospodarki Wodnej w Ministerstwie Infrastruktury polecił także, że do czasu zmiany przepisów ustawowych prowadzących do likwidacji Inspekcji Wodnej, Wody Polskie powinny zapewnić wykonywanie zadań tej jednostki w ramach swoich struktur i zapewnić realizacji zadań ustawowych przypisanych do Inspekcji Wodnej, biorąc pod uwagę plany likwidacji Inspekcji w przyszłości (...).”

Z wyjaśnień nie wynika dlaczego nie realizowano zadań inspekcji wodnej w zakresie opisanym w nieprawidłowości. Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że brak działań w celu wyegzekwowania na właścicielach budowli piętrzących wodę realizacji badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa tych budowli oraz przekazywania wyników ocen do PSBBP było niezgodne z z art. 251b pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo Wodne.

(akta kontroli str. 519-532)

OCENA CZĄSTKOWA

W trakcie powodzi z września 2024 r. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej nierzetelnie dokumentowało swoje działania. W związku z powyższym szczegółowe odtworzenie czynności podejmowanych w jej trakcie było utrudnione. W czasie powodzi zaniechano prowadzenia dzienników dyżurów, a po ich zakończeniu nie sporządzano raportów z ich pełnienia. Dodatkowo w KZGW nie udokumentowano wprowadzenia trybu pracy alarmowego i powodziowego, jednak z wyjaśnień wynika, że tryb powodziowy wprowadzono 16 września 2024 r., tj. 3 dni po faktycznym rozpoczęciu powodzi.

PGW WP nieskutecznie nadzorowało działania Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w zakresie uzyskiwania pozwoleń wodno-prawnych i aktualizowania instrukcji gospodarowania wodą. PGW WP w sposób niewystarczający wykonywało prace wynikające z zaleceń pokontrolnych dla budowli hydrotechnicznych, również tych mających negatywny wpływ na ich stan bezpieczeństwa, a także z opóźnieniami realizowało nowe inwestycje. Było to podyktowane w znacznej mierze ograniczonymi środkami finansowymi.

Zgodnie z wymogiem art. 330 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne, PGW WP powinno prowadzić System Informacyjny Gospodarowania Wodami dla obszaru całego państwa. W Systemie tym nie ujęto jednak wszystkich budowli piętrzących wodę oraz informacji o stanie technicznym i oceny bezpieczeństwa tych budowli, co NIK ocenia jako nierzetelne, gdyż informacje o budowlach piętrzących wodę oraz ich stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa, są istotne w przypadkach wystąpienia powodzi. Ustawa Prawo wodne w art. 189 wskazywało, także Państwową Służbę do spraw Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących działający w ramach IMGW, jako podmiot odpowiedzialny za przechowywanie tych danych oraz publikowanie corocznego raportu podsumowującego. Z danych zgromadzonych przez PSBBP wynika, że w Polsce było przynajmniej 527 zespołów budowli hydrotechnicznych, dla których PSBBP nie posiadało oceny, ponieważ właściciele budowli nie wywiązywali się z ich ustawowych obowiązków. A zgodnie z art. 251b ustawy Prawo Wodne za przestrzeganie zapisów ustawy odpowiada PGW WP w ramach działań Inspekcji Wodnej

Powyższe oznacza, że w skali kraju w okresie objętym kontrolą nie było kompletnej ewidencji wszystkich budowli piętrzących wodę wraz z aktualną oceną ich bezpieczeństwa i stanu technicznego. Zdaniem NIK może to niekorzystnie wpływać na przeciwdziałanie wystąpieniu powodzi, w tym koordynację zadań w sytuacji wystąpienia powodzi.

Pion Ochrony Przed Powodzią i Suszą KZGW nie zajmował się prognozowaniem przejścia fali powodziowej chociaż był zobligowany do tego poprzez postanowienia Regulaminu organizacyjnego PGW WP oraz nie prowadził prognoz związanych z odpływami ze zbiorników retencyjnych i suchych. KZGW nie wypracowało ogólnych, systemowych zasad dotyczących przekazywania informacji o prognozowanych odpływach ze zbiorników do jednostek zewnętrznych, co mogłoby pomóc w prognozowaniu sytuacji hydrologicznej.

2. Działania związane z pomocą finansową i rzeczową poszkodowanym powodzią.

Opis stanu faktycznego

PGW WP nie prowadziło działań związanych z pomocą finansową i rzeczową dla poszkodowanych powodzią, ponieważ nie mieści się to w zakresie ich kompetencji. Natomiast zajmowało się likwidacją skutków powodzi związanych z konserwacją i eksploatacją rzek (w tym odtworzenie koryt rzek i potoków, usuwanie rumoszu i nanosu mineralnego z koryt rzek, udroźnienie koryt rzek), wałów przeciwpowodziowych (w tym zabezpieczenie skarp i oraz zabudowa wyrw brzegowych) oraz stacji pomp. PGW WP w raporcie „Podsumowanie powodzi wrzesień 2024” z marca 2025 r. szacowało, że w związku ze zniszczeniami w korytach cieków i infrastrukturze związanej z bezpieczeństwem przeciwpowodziowym, łączną wartość zinventaryzowanych prac w latach 2025-2030 na ok. 1 446,4 mln zł.

W związku z powodzią z września 2024 r. PGW WP otrzymało środki finansowe z Ministerstwa Infrastruktury na prowadzenie działań związanych z przeciwdziałaniem wystąpienia powodzi oraz zwalczaniem jej skutków.

W roku 2024 PGW WP wydatkowało na te cele łącznie 74 525 868,57 zł, z czego:

- 9 214 531,20 zł w ramach Projektu Ochrony Przeciwpowodziowej w Dorzeczu Odry i Wisły³²³³ finansowanego ze środków budżetu państwa, środków unijnych, Banku Światowego oraz Banku Rozwoju Rady Europy na prace interwencyjne w zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej,
- 65 203 494,81 zł z dotacji podmiotowej DGWiŻŚ-3.3123.13.2023 na remonty, konserwację i eksploatację rzek, kanałów, wałów przeciwpowodziowych, stacji pomp i zbiorników wodnych oraz na koszty delegacji i świadczeń na rzecz pracowników, koszty transportu i paliwa,
- 105 341,25 zł ze środków własnych na wynagrodzenia dla pracowników,
- 2 501,31 zł z własnej działalności gospodarczej na zakup materiałów do elektrowni wodnych, transport i remonty sprzętu komputerowego.

Natomiast w roku 2025 kwotę 300 127 975,00³⁴ zł, z czego:

- 4 000 000,00 zł w ramach POPDOW na prace interwencyjne w zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej,
- 33 282 244,00 zł z dotacji podmiotowej MI/DGW/03/04/2025 i MI/DGW/2025/03/02/2025 na zadanie „Przywrócenie przepustowości koryt oraz zabudowa wyrw brzegowych” (Biała Łądecka 28km i 14km),
- 37 944 059,00 zł z dotacji podmiotowej MI/GDW/03/03/2025 na zadanie „Usunięcie lokalnych szkód powodziowych na rzece Biała Głuchowska w km 0+000÷23+800”,

³² Dalej także: POPDOW

³³ Głównym celem POPDOW jest poprawa ochrony przed powodzią mieszkańców i ich mienia na wybranych obszarach dorzecza Odry i dorzecza górnej Wisły oraz wzmocnienie zdolności instytucjonalnych administracji publicznej w bardziej efektywnym ograniczaniu skutków powodzi. W ramach Projektu powstaje nowoczesna infrastruktura zarządzania powodziowego wraz z powiązanymi z nią środkami technicznymi w trzech wyodrębnionych obszarach Polski: w dorzeczu Środkowej i Dolnej Odry, na Ziemi Kłodzkiej (Zlewnia Nysy Kłodzkiej), w dorzeczu Górnej Wisły.

³⁴ Według stanu na dzień 10 grudnia 2025

- 46 141 593,00 zł z dotacji podmiotowej MI/GDW/04/01/2025 i MI/GDW/04/02/2025 na zadanie „Udrożnienie wybranych koryt cieków oraz przywrócenie funkcjonalności urządzeń wodnych w ramach usuwania skutków powodzi na wybranych ciekach i obiektach powiatu nyskiego i prudnickiego”,
- 9 077 498,00 zł z dotacji podmiotowej MI/GDW/08/02/2025 na zadanie „Remont umocnień brzegowych i urządzeń wodnych, zabudowy wyrw na rz. Nysa od km 0,0 do 65,2”,
- 109 809 081,00 zł z dotacji podmiotowej MI/GDW/05/03/2025 na zadanie „Usuwanie skutków powodzi na ciekach i w infrastrukturze będącej w administracji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w 2025 r.” (RZGW we Wrocławiu),
- 59 873 500,00 zł z dotacji podmiotowej MI/GDW/05/04/2025 na zadanie „Usuwanie skutków powodzi na ciekach i w infrastrukturze będącej w administracji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w 2025 r.” (RZGW we Gliwice).

Powyższe oznacza, że PGW WP zrealizowało w pierwszym roku po powodzi około 20 % pierwotnie szacowanych nakładów. Wykonanie wszystkich robót wymaga utrzymania finansowania na poziomie około 300 mln złotych w każdym z następnych 4 lat, tak aby osiągnąć założone cele. Na rok 2026 PGW WP złożyło wniosek do Ministra Infrastruktury o zabezpieczenie środków finansowych w wysokości 200 mln zł na kontynuowanie zadań związanych z usuwaniem skutków powodzi.

(akta kontroli str. 9-22)

W 2024 roku osoby poszkodowane we wrześniowej powodzi zwracały się do PGW WP z roszczeniami o wypłatę odszkodowań z tytułu poniesionych strat.

Zgodnie z zapisami ustawy z 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne na mocy art. 222 ust.2 właścicielowi gruntów zalanych podczas powodzi nie przysługuje z tego tytułu odszkodowanie od właściciela wód. Wyjątkiem jest szkoda powstała podczas powodzi w wyniku nieprzestrzegania przepisów ustawy przez właściciela wód lub właściciela urządzenia wodnego oraz gdy zalane zostaną poldery przeciwpowodziowe, kiedy zgodnie z ust. 3 i 4 przysługuje odszkodowanie.

Na wypadek szkód wyrządzonych przez swoje działania PGW WP w okresie powodzi z września 2024 r. posiadało umowę ubezpieczeniową wraz z ważną polisę obejmującą ryzyko w zakresie ochrony odpowiedzialności cywilnej z tytułu prowadzonej działalności. Ubezpieczyciele: AGRO Ubezpieczenia - Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych³⁵ i Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Polski Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych³⁶, wskazali do obsługi likwidacji szkód firmę ATTIS Broker Sp. z o.o.³⁷

W związku z powyższym wszystkie roszczenia, które otrzymywało PGW WP po powodzi były kierowane do rozpatrzenia przez ATTIS Broker Sp. z o.o., zgodnie

³⁵ AGRO Ubezpieczenia - Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych; ul. Rodziny Hiszpańskich 8, 02-685 Warszawa; NIP: 1132401245, Regon: 015318360

³⁶ Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Polski Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych; rondo Ignacego Daszyńskiego 4, 00-843 Warszawa; NIP: 5252636645, Regon: 363035336

³⁷ Attis Broker Sp. z o.o.; ul. Klimczaka 1, 02-797 Warszawa; NIP: 9521866994, Regon: 017260707

z INSTRUKCJĄ PRZYJMOWANIA ROSZCZEŃ POWODZIOWYCH przygotowaną przez brokera dla pracowników PGW WP.

Na podstawie tej instrukcji PGW WP przyjmowało zgłoszenia z roszczeniami. Do dnia 19 maja 2025 r. wpłynęło 2 576 roszczeń, z których 2568 zakończyło się odmową wypłaty odszkodowania, a 8 było w trakcie rozpatrywania. W przypadku 2 574 roszczeń jako przyczynę wskazano powódź, a w 2 przypadkach deszcz nawalny na południu Polski. Zgłaszane szkody związane były z zalanymi uprawami rolnymi i nieruchomościami oraz zniszczonym przez wodę mieniem ruchomym, ponadto dotyczyły utraconych przychodów i szkód moralnych.

Ubezpieczyciele odmawiali wypłaty odszkodowań ze względu na brak przypisania odpowiedzialności PGW WP za szkody wywołane powodzią. W związku z tym, na dzień 14 lipca 2025 r., został skierowany do sądu jeden pozew przeciwko AGRO Ubezpieczenia - Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych w sprawie dwóch szkód na łączną kwotę 200 000,00 zł. PGW WP nie było stroną tego postępowania.

(akta kontroli str. Odpowiedź 9-42, 519-532)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Działania związane z pomocą finansową i rzeczową dla powodzian nie mieściły się w kompetencjach PGW WP. Zgłaszane do PGW WP roszczenia od osób poszkodowanych w wyniku powodzi były oddalane przez firmy ubezpieczeniowe, w których PGW WP posiadało polisę, ze względu na brak przypisania odpowiedzialności PGW WP za szkody wywołane powodzią. Natomiast PGW WP aktywnie uczestniczyło w usuwaniu skutków powodzi poprzez udrożnienie koryt rzek, wykonywanie napraw i inwestycji w infrastrukturze przeciwpowodziowej. W roku 2024 na ten cel wydatkowało 74 525 868,57 zł, a w roku 2025 kwotę 300 127 975,00 zł. Łączne potrzeby na lata 2025 - 2030 w tym zakresie zostały oszacowane na kwotę 1 466 400 000,00 zł.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Wnioski

1. Uzupełnienie wszystkich wymaganych Prawem Wodnym danych w SIGW.
2. Wykonywanie zadań Inspekcji Wodnej do czasu ewentualnej zmiany prawa w tym zakresie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Spraw Społecznych. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do

wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 29 kwietnia 2026 r.

Kontrolerzy

Jakub Wolff

Główny specjalista k.p.

podpis/podpisano elektronicznie

Marcel Knyżewski

Główny specjalista k.p.

podpis/podpisano elektronicznie

Najwyższa Izba Kontroli

Departament Spraw Społecznych

Dyrektor

Konrad Kostępski

podpis/podpisano elektronicznie